

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра екологічної безпеки та екологічної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Пантелеймонов А.В.

“ _____ ” _____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Прикордонне законодавство та екологічне право

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий / магістр _____

галузь знань _____ 10 «Природничі науки» _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 101 «Екологія» _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ «Екологія та охорона навколишнього середовища» _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ «Екологічна безпека» _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____

2019 / 2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою екологічного факультету

“ 29 ” серпня 2019 року, протокол № 14

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Крайнюков Олексій Миколайович – професор кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

Програму схвалено на засіданні кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

Протокол від “ 29 ” серпня 2019 року № 15

Завідувач кафедри екологічної безпеки та екологічної освіти

_____ проф. Некас А. Н.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково- методичною комісією екологічного факультету

Протокол від “29” серпня 2019 року № 10

Голова науково - методичної комісії екологічного факультету

_____ Максименко Н.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Прикордонне законодавство та екологічне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів, спеціальності 101 «Екологія», спеціалізації «Екологічна безпека».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни «Прикордонне законодавство та екологічне право» – полягає у формуванні системи знань про поняття, предмет та методи екологічного права, його джерела, основні інститути та підгалузі, правове регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів, юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни «Прикордонне законодавство та екологічне право»: використовуючи усі доступні форми навчання для повноцінного оволодіння студентами дисципліни з урахуванням особливостей предмета та метода правового регулювання природноресурсових, природоохоронних та еколого-безпечних правовідносин, сприяти опануванню студентами наукових тверджень, положень чинного екологічного законодавства, набуття навичок його застосування у реальній практиці правозахисної, правозастосовної, наукової та іншої діяльності.

Викладання дисципліни носить науково-практичне спрямування для формування у студентів правосвідомості та високої правової культури. Знання правових засад екологічної безпеки дозволяє студентам заздалегідь розпізнати екологічні правопорушення та виявити види юридичної відповідальності за такі правопорушення..

1.3. Кількість кредитів ECTS: 4.

1.4. Загальна кількість годин: 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота	
88 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

знати:

поняття природних ресурсів як об'єктів правової охорони, право власності та користування природними ресурсами та їх зміст, екологічні права та обов'язки громадян України, юридичну відповідальність за екологічні правопорушення, особливості правового регулювання використання окремих природних ресурсів: землі, надр, лісів тощо. **вміти:**

аналізувати особливості екологічних правовідносин, розрізняти види юридичної відповідальності, що настає за порушення вимог екологічного законодавства та особливості її застосування залежно від суб'єкта, який вчинив правопорушення. Навчальна дисципліна «Прикордонне законодавство та екологічне право» викладається **українською мовою.**

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Загальна частина екологічного права України.

Тема 1. Екологічне право в системі права України.

Навколишнє природне середовище і сучасний світ. Поняття про галузь права – екологічне право. Предмет та методи екологічного права України. Галузеві, підгалузеві і міжгалузеві принципи екологічного права. Система екологічного права. Етапи формування та історичні аспекти виникнення та розвитку екологічного права. Норми екологічного права, поняття та класифікація. Особливості екологічних правовідносин. Зв'язок екологічного права з іншими галузями права.

Тема 2. Джерела екологічного права України. Розвиток екологічного законодавства.

Загальне поняття про джерела екологічного права як зовнішньої форми його виразу. Види джерел права. Загальна характеристика Конституції України як джерела екологічного права. Основні напрями державної екологічної політики та її зміст.

Закон України „Про охорону навколишнього природного середовища” як один з основних джерел екологічного права. Міжнародні документи як джерела екологічного права України.

Тема 3. Екологічні права та обов'язки особи України.

Поняття екологічних прав особи в Україні. Класифікація екологічних прав за джерелом закріплення та за видом природного об'єкта. Конституційні права особи, їх види та зміст. Поняття екологічно безпечного довкілля. Екологічні права, закріплені в інших нормативно-правових актах, та їх зміст. Право загального і спеціального використання природних ресурсів. Конституційно-правові гарантії екологічних прав і свобод людини і громадянина. Загальні і спеціальні гарантії реалізації екологічних прав особи. Політичні, економічні, соціальні гарантії екологічних прав. Національні і міжнародно-правові гарантії. Екологічні обов'язки громадян України та їх класифікація.

Тема 4. Право власності на природні ресурси. Право природокористування.

Конституційне закріплення права власності на природні ресурси. Поняття права власності на природні ресурси. Об'єктивне і суб'єктивне право власності. Особливості права власності на природні ресурси, пов'язані з екологічним характером останніх. Форми, суб'єкти, об'єкти, зміст права власності на природні ресурси. Іноземці як особливі суб'єкти права власності на природні ресурси. Земля як особливий об'єкт права власності. Особливості підстав виникнення і припинення права власності на природні ресурси. Поняття, види і принципи природокористування. Зміст права природокористування. Особливості права володіння та користування природними ресурсами. Суб'єкти природокористування. Первинні та вторинні природокористувачі. Об'єкти загального та спеціального природокористування. Права та обов'язки природокористувачів. Підстави виникнення та припинення права природокористування. Способи захисту суб'єктивних прав та інтересів природокористувачів.

Розділ 2. Особлива частина екологічного права України.

Тема 5. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Поняття, мета та види управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Методи управління. Державне управління як найважливіший вид управління в екологічній сфері. Галузеве управління та його підвиди. Виробниче управління та його локальне значення. Громадське управління як вияв демократизації суспільства.

Функції управління в екологічній сфері. Поділ функцій на загальні та спеціальні. Система державного моніторингу. Екологічна експертиза як одна з найважливіших функцій в сфері управління. Органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Тема 6. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.

Поняття відповідальності за екологічні правопорушення як різновид юридичної відповідальності. Функції юридичної відповідальності за екологічні правопорушення. Екологічні правопорушення і його види. Склад екологічного правопорушення. Види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.

Тема 7. Еколого-правовий режим використання та охорони надр, лісів, водних ресурсів.

Поняття надр. Державний реєстр корисних копалин. Техногенні родовища корисних копалин. Конституція про право власності на надра народу України. Користування надрами. Строк і цілі користування надрами. Гірничий відвод. Ліцензування користування надрами. Права та обов'язки користувачів надр. Підстави припинення права користування надрами. Основні вимоги в галузі охорони надр. Вирішення спорів з питань користування надрами. Поняття лісу та лісового фонду України. Поділ земель лісового фонду на групи. Форми власності на ліси в Україні. Ліси державного і місцевого значення. Поняття про водний фонд України. Перелік об'єктів водного фонду України. Водні об'єкти загальнодержавного значення. Види об'єктів місцевого значення. Види права водокористування. Загальне і спеціальне право водокористування. Строки спеціального водокористування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальна частина екологічного права України.												
<i>Тема 1. Екологічне право в системі права України.</i>	17	2	4			11	17	1	1			15
<i>Тема 2. Джерела екологічного права України. Розвиток екологічного законодавства.</i>	17	2	2			13	17	1	1			15
<i>Тема 3. Екологічні права та обов'язки особи України.</i>	17	2	4			11	17	1	1			15
<i>Тема 4. Право власності на природні ресурси.</i>	17	2				15	17	1	1			15

Право природокористування.												
Разом за розділом 1	68	8	10			50	68	4	4			60
Розділ 2. Особлива частина екологічного права України.												
Тема 5. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.	16	4	2			10	16	1	1			14
Тема 6. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.	17	2	2			13	17	1	1			15
Тема 7. Еколого-правовий режим використання та охорони надр, лісів, водних ресурсів.	19	2	2			15	19		2			17
Разом за розділом 2	52	8	6			38	52	2	4			46
Усього годин	120	16	16			88	120	6	8			106

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Екологічне право в системі права України	4
2	Джерела екологічного права: поняття, види та система	2
3	Еколого-правовий статус громадян України	4
4	Право власності на природні ресурси в Україні	2
5	Загальна характеристика права природокористування	2
6	Форми та функції управління в галузі охорони довкілля	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота передбачає самостійне засвоєння навчального матеріалу, підготовку до практичних занять, колоквиуму або комп'ютерного тестування.

Контроль засвоєння навчального матеріалу під час самостійної роботи проводиться шляхом винесення самостійно засвоєного матеріалу на тестовий контроль та обговорення на практичних заняттях.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Поняття, предмет, методи, принципи та система екологічного права України	11
2	Тема 2. Джерела екологічного права	13

3	Тема 3. Особливості еколого-правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні	11
4	Тема 4. Особливості права власності на природні ресурси, пов'язані з екологічним змістом останніх	15
5	Тема 5. Участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороні довкілля.	10
6	Тема 6. Запобігання екологічним надзвичайним ситуаціям в населених пунктах, транспорті, сільському господарстві, промисловості, атомній енергетиці.	13
7	Тема 7. Правове регулювання використання та охорони рекреаційних, курортних, лікувально-оздоровчих зон	15
	Разом	88

6. Індивідуальні завдання

Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання не передбачено.

7. Методи контролю

В процесі вивчення дисципліни «Екологічний контроль прикордонних територій» використовуються наступні контролю: поточний протягом семестру (практичні роботи, доповіді та письмова робота), підсумковий семестровий (контрольна робота).

Поточний контроль проводиться науково-педагогічним працівником у формі усного опитування або письмового контролю на практичних заняттях та лекціях. Згідно програми студенти зобов'язані також підготувати та захистити практичні роботи або письмову роботу за обраною темою.

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни (залік) є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання та проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу і в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою дисципліни.

8. Схема нарахування балів

Перевірка засвоєння теоретичного (лекційного) матеріалу навчальної дисципліни реалізується за допомогою виступів з доповіддю на семінарах (10 балів), виконання практичних робіт (40 балів), та залікової роботи. Максимально можлива сума балів за цими видами контролю підсумовується та рівномірно розподіляється за кількістю тем розділу, засвоєння навчального матеріалу яких контролювалося за допомогою даних видів контролю. Розподіл балів, які отримують студенти за розділами, поданий в таблиці нижче.

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання							Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залікова робота	Сума
Розділ 1		Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				
10	5	10	5	10	10	10	–	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Розподіл балів за видами контролю, поданий в таблиці нижче.

Назва роботи	Максимальна кількість балів
Відвідання лекційних занять	10
Практична робота 1	10
Практична робота 2	10
Практична робота 3	10
Практична робота 4	10
Семінар 1	5
Семінар 2	5
Залікова робота	40
Разом	100

Усі матеріали з практичних робіт повинні бути підготовлені англ. мовою. У разі, якщо студент підготував матеріали та/або зробив доповідь укр. мовою, то кількість балів знижується на 2.

Зниження кількості балів за невчасно здані

практичні роботи/семінари та контрольну роботу

Кількість балів за невчасно здану практичну роботу/семінар, передбачену в робочій програмі дисципліни, знижується на 2 за умови, якщо студент здав її після терміну без поважних причин.

Можливість отримання заохочувальних балів

Протягом семестру студент може отримати заохочувальні бали. Максимальна кількість становить – 10.

- максимум – 8 балів: у разі підготовки реферату (максимум - 2 бали), презентації (максимум - 3 бали), словника (максимум – 1 бал, щонайменше, 15 специфічних термінів) та зробивши 20-хвилинну доповідь (максимум - 2 бали) за однією із обраних тем (див. перелік тем для самостійної роботи). Один студент може обрати лише одну тему. У разі, якщо студент використав укр. мову при виконанні додаткового завдання, то кількість балів знижується на 1 за кожний вид роботи;

- максимум 2 бали – за ведення словника та знання, щонайменше, 90 % термінів.

Отримання допуску до заліку

У разі, якщо протягом семестру студент набрав менше 10 балів, він не допускається до заліку.

Підсумкова оцінка за засвоєння студентом навчальної дисципліни виставляється відповідно до шкали, представленої в таблиці нижче.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
90–100	зараховано
70–89	
50–69	
1–49	не зараховано

• **«Зараховано»** – студент в основному опанував теоретичний матеріал навчальної дисципліни та виконав всі види завдань, передбачених робочою програмою навчальної

дисципліни, орієнтується у першоджерелах та рекомендованій літературі, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але може припускатися певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

- **«Не зараховано»** – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, непереконливо відповідає на запитання, плутає поняття, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані

9. Рекомендована література

Основна література

1. Конспект лекцій.
2. Презентації.

Допоміжна література

1. Екологічне право України: підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009.
2. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2008.
3. Воробьев А. Е. Основы природопользования: экологические, экономические и правовые аспекты / А. Е. Воробьев, В. В. Дьяченко, О. В. Вильчинская, А. В. Корчагина. - Ростов-на-Дону : Феникс, 2007 г.
4. Петров В. В. Экологическое право / В. В. Петров. - М., 2006.
Правовая охрана окружающей природной среды в странах Восточной Европы / под ред. Петрова В.В. - М., 2007.
5. Экологическое право: учебник / под редакцией Г. Е. Быстрова, Н. Г. Жаворонкова, И. О. Краснова.- М. : Проспект, 2008 г.
6. Экологическое право: учебник / под редакцией С. А. Боголюбова.-М. : Проспект, 2008 г.